

Ympäristöministeriö

kirjaamo.ym@gov.fi

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta ympäristönsuojelulain, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain ja luonnonsuojelulain mukaisista tietovarannoista 15.12.2025, VN/32927/2024

Lausunto

Asian tausta ja valmistelu

Lupa- ja valvontavirasto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ympäristönsuojelulain, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain ja luonnonsuojelulain mukaisista tietovarannoista sekä saamastaan jatkoajasta lausunnon antamiselle.

Muutoksilla ympäristönsuojelulaissa säädetty ympäristönsuojelun tietojärjestelmä korvattaisiin useammalla erillisellä tietovarannolla. Näin tietovarantojen toisistaan poikkeavat tietosisällöt, käyttötarkoitukset sekä rekisterinpitovastuut ja vastuut saataisiin selkeästi lainsäädäntöön näkyviin. Lähtökohtaisesti on kannatettavaa, että viranomaisten rooleja, vastuita ja tiedonsaannin oikeuksia täsmennetään. Kannatettava tavoite on myös selkiyttää rekisterinpitovastuita sekä tietopyyntöihin vastaamiseen liittyviä vastuita. Näiden roolien ja rajapintojen selventäminen lisää toiminnan tehokkuutta ja parantaa myös asiakaspalvelua.

Lupa- ja valvontavirasto pitää oleellisena, että esityksessä on määritelty ja käsitelty henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen julkaiseminen tietoverkossa, rekisteröityjen oikeuksien toteutuminen sekä yleisesti Lupa- ja valvontaviraston rooli rekisterinpitäjänä. Erityisen tärkeää on tiedostettu tarve, että laissa olisi tarpeen säätää nykyistä tarkemmin mahdollisuudesta julkaista henkilötietoluonteen omaavien paikkatietoja yleisessä tietoverkossa julkisuuslain 16 §:n 3 momentin estämättä. Tietojärjestelmiä tulee kehittää siten, että tietojen saanti viranomaisten välillä on myös rajapintayhteyksien kautta mahdollista ja tietoja käsittelevillä viranomaisilla on oikeus saada tietoja maksutta.

Tavoite tulisi olla, että viranomaisten välillä viranomaistehtävissä tarvittava tieto virtaisi ilman tietopyyntöjä ja mieluiten rajapintojen kautta. Tämä osaltaan tukee myös julkisen sektorin tehokkuusvaatimuksia.

Paikkatietojen hyödyntämisen näkökulmasta on tärkeää, että tietoja (esim. pohjavesialueet, luonnonsuojelualueet ym.) voidaan jakaa avoimina aineistoina. SYKEN latauspalvelussa (<https://www.syke.fi/fi/ymparistotieto/ladattavat-paikkatietoaineistot>) ja rajapintapalvelussa (<https://www.syke.fi/fi/ymparistotieto/avoimet-rajapinnat>) olevien aineistojen latausmäärät ovat huomattavan suuria (SYKEN tiedossa) ja aineistojen käyttö on erittäin laajaa. Tiedostojen latauspalvelut, rajapintapalvelut ja erilaiset helppokäyttöiset katselusovellukset (esim. Paikkatietoikkuna) varmistavat, että aineistot huomioidaan erilaisissa maankäyttöhankkeissa ja lupaprosesseissa. Katselupalvelut ovat hyödyllisiä myös maanomistajille ja luonnon virkistyskäyttäjille (metsästäjät, marjastajat, retkeilijät).

Esityksessä on tarkasteltu huolellisesti rekisterinpitovastuut ja niihin liittyvät velvollisuudet. Tarkastelua ei ole tehty siitä, mikä taho omistaa tietovarannot, käyttöjärjestelmät ja alustat, jotka tietovarantoihin tietoa tuottavat ja niitä käyttävät. Myös omistajuus tulisi selkiyttää jatkovalmistelussa.

Lupa- ja valvontaviraston asiantuntijat eivät ole olleet sääntelyn valmistelussa mukana.

Nykytila: lainsäädäntö

2.1.1 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään liittyvä sääntely

2.1.1.1 Ympäristönsuojelulaki

Keskeisin epäkohta YLVA-tietojärjestelmällä kerättävän tiedon laatuun liittyen, on heikko tietojen kattavuus niiden tietojen osalta, joiden keräämiseen kunnilla on toimivalta. Kunnat eivät täytä kaikilta osin nykyisen YSL 223 §:n mukaisia lakisääteisiä velvoitteitaan tietojen tallentamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Lupa- ja valvontaviraston arvioin mukaan sääntelyn muutos ei korjaa epäkohdan juurisyitä.

Nykytila: käytäntö

2.2.3 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä ympäristönsuojelulain, jätelain, merenkulun ympäristönsuojelusta annetun lain, ympäristövahinkorahastosta annetun lain ja vesilain näkökulmasta

2.2.3.1 Tietoja tallennetaan useisiin tietojärjestelmiin ja rekistereihin

YLVA-tietojärjestelmän osalta kunnat käyttävät samaa käyttöliittymää kuin Lupa- ja valvontavirasto mutta joitain ominaisuuksia, joita kunnat eivät käytä, on piilotettu kuntakäyttäjiltä, esimerkiksi valvontamaksujen hallintaan ja laskujen muodostamiseen liittyvät ominaisuudet sekä EU-raportointiin liittyvät ominaisuudet. Lisäksi kuntakäyttäjien tunnistautuminen järjestelmään tapahtuu Digi- ja väestötietoviraston Suomi.fi-tunnistuksen avulla, Lupa- ja valvontaviraston henkilöstö käyttää Virtu-käyttäjätunnistusta.

ELY-keskuksilla ei ollut riittäviä resursseja järjestää käyttäjätukea kuntien YLVA-käyttäjille. Arvio on, että Lupa- ja valvontavirastossa kuntien käyttäjätukiresurssit vähenevät entisestään valtionhallintoon kohdistuvien säästöpainneiden vuoksi.

Erityisesti suurilla kaupungeilla on käytössä omat tietojärjestelmänsä. Kunnat tallentavat tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmän lisäksi omiin järjestelmiinsä. Kunnista saadun viestin perusteella tietojen tallentaminen useaan järjestelmään on työlästä ja turhauttavaa. Nykytilanteessa kunnilla ei ole teknistä mahdollisuutta siirtää tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä omiin järjestelmiinsä tai päin vastoin.

Nykytilan arviointi

2.3.2 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskeva sääntelykokonaisuus

Kannatettavaa on, että tietojärjestelmää koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin vastaamaan jo pitkään vallinnutta käytäntöä, jossa kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten tallennusmahdollisuus ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluviin tietojärjestelmiin ja rekistereihin kattaa vain niin sanotun rakenteellisen tiedon, eikä päätöksiä ja muita asiakirjamuotoisia dokumentteja.

2.1.1.6 Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettu laki

Pohjaveden lupatarkkailutulosten tallentaminen vesienhoidon ja merenhoidon tietovarantoon

Hallituksen esityksessä ehdotetaan ympäristönsuojelulaissa säädetyn tietojärjestelmän korvaamista useammalla erillisellä tietovarannolla. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset omasta tietovarannosta eli kytkös ympäristönsuojelulain tietovarantosääntelyyn katkaistaisiin.

Muutos koskettaa pohjavesien osalta merkittävimmin pohjavesitietojärjestelmää (Pisara), joka siirtyisi ympäristönsuojelulain tietojärjestelmästä vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannoksi.

Nykyisellään pohjavesitietojärjestelmään tallennetaan muun muassa ympäristö-, pohjavedenotto- ja maa-ainesten ottolupien mukaisia velvoitetarkkailutuloksia sekä pilaantuneen maaperän selvityksiin liittyviä pohjaveden laadun analyysituloksia valtakunnallisten seurantatulosten lisäksi.

Esityksen nykytilakuvauksesta poiketen ainoastaan pohjavesien valtakunnallisten seurantojen tulokset tallennetaan vesilaboratorioiden toimesta tehokkaasti pohjavesitietojärjestelmään. Velvoitetarkkailutulokset toimitetaan lupa- ja valvontaviraston kirjaamoon (aiemmin ELY-keskusten kirjaamo), josta pohjaveden tarkkailutulokset poimitaan lupa-asiakohtaisesti ja tallennetaan manuaalisesti pohjavesitietojärjestelmään.

Vaihtoehtoisesti lupatarkkailusta vastaavan toiminnanharjoittajan on mahdollista sisällyttää pohjaveden tarkkailutulosten analyysitulokseensa erillinen palvelu, jolla laboratorio vie pohjaveden analyysitulokset sähköisesti suoraan pohjavesitietojärjestelmään.

Velvoite toimittaa pohjaveden analyysitulokset sähköisesti pohjavesitietojärjestelmään on sisällytetty joidenkin uusimpien lupien lupamääräyksiin, ei kuitenkaan läheskään kaikkien. Erityisesti kuntien myöntämät ympäristöluvut ovat vanhoja eivätkä sisällä velvoitetta tulosten toimittamisesta pohjavesitietojärjestelmään. Useassa tilanteessa tulosten manuaalinen syöttäminen on ainoa tapa saada ajantasaista tietoa pohjavesimuodostuman tilasta. Keskustelua siitä, mahdollistaako nykyinen lainsäädäntö tällaisen velvoitteen asettamisen lupamääräyksiin on käyty myös paljon.

Pohjavesien tarkkailutuloksien puutteellisuus kytkeytyy esityksen kohtaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 5 luku 28 j §, minkä mukaan eri viranomaiset voisivat laajasti saada vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietoja ja tietoaaineistoja maksutta, mikäli se olisi tarpeen niiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. On huomioitavaa, että vesien- ja merenhoidon järjestämisviranomaisen

lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi tulosten saaminen järjestelmään on yhtä oleellista, kuin sen jakaminen muille tietoa tarvitseville viranomaisille.

Mikäli pohjaveden lupatarkkailutulosten sähköinen toimittaminen pohjavesitietojärjestelmään perustuu vapaaehtoisuuteen eikä lain asettamaan velvoitteeseen, tulee tulosten manuaalinen tallentaminen tulevaisuudessakin vaatimaan merkittävää henkilötyövoimaa lupa- ja valvontavirastolta.

Hallituksen esityksessä tulisi tarkastella myös tietovarantojen eriyttämisen vaikutuksia suhteessa lupatarkkailutulosten sähköisen toimittamisen velvoitteisiin. Tietovarantojen eriytyessä ensisijainen tallentamisvastuu vaikuttaisi olevan Lupa- ja valvontaviraston vesienhoidon ja merenhoidon yksiköllä (Ehdotus vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta, 5 luku, 28 e§).

Vesienhoitoasetuksen 4 luku sisältää säännökset vesienhoitoalueen seurantaohjelmasta, jossa muun muassa on oltava riittävästi seuranta paikkoja tai -alueita, jotta pohjavesien tila voidaan arvioida (17§, 20§).

Koska pohjavesialueiden seurantaverkko Suomessa on harva, on pohjavesien tilan arvioinnin kannalta välttämätöntä saada kattavasti erilaisten velvoitetarkkailun tulokset osaksi pohjavesien seurantaohjelmaa. Tulosten käytettävyyden kannalta niiden tallentaminen keskitetysti pohjavesitietojärjestelmään on erittäin tärkeää.

2.3.5 Luonnonsuojelulain sääntely

Lupa- ja valvontavirasto näkee erityisen kannatettavana Luonnonsuojelulain sääntelyn tavoitteen: ”Erityisesti henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen julkaisukäytännöt vaihtelevat. Laissa olisi tarpeen säätää nykyistä tarkemmin mahdollisuudesta julkaista tällaisia paikkatietoja yleisessä tietoverkossa julkisuuslain 16 §:n 3 momentin estämättä. Tämä mahdollistaisi nykyisten tietojen julkaisukäytäntöjen jatkamisen ja myös nykyistä laajemman julkaisemisen siten, että sekä henkilötietojen suoja että ympäristötietodirektiivin vaatimukset huomioidaan.”

Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Hallituksen esityksessä on arvioitu vaikutuksia laajasti mutta kansalliseen turvallisuuteen liittyviin vaikutuksiin ei ole otettu kantaa. Viranomaistoimintaan kaivataan selkeitä linjauksia siitä, mikä on varautumisen näkökulmasta kriittistä infrastruktuuria, jonka paikkatietoja ei voi julkaista yleisessä tietoverkossa, esimerkkinä energiantuotantolaitosten taikka vedenottamoiden paikkatiedot. Lisäksi tulisi olla olemassa selkeät perusteet kenelle tietoa luovutetaan esimerkiksi ympäristöhallinnon järjestelmistä sekä millä perusteella. On myös huomioitava, että rajatussa käytössä olevan informaation kokoaminen vaatii resursseja tietojärjestelmien omistajilta tiedon luovuttamista varten. Tavoitteena on kuitenkin ollut viime vuosina lisätä ympäristötiedon avoimuutta, joka osaltaan sisältää väistämättä tietoa myös yhteiskunnan kriittisistä toiminnoista. Sama tavoite on osaltaan myös ympäristöhallinnon uudistuksen takana,

jolloin tiedon avoimuudella taikka sen rajaamisella on mahdollisesti myös välillisiä taloudellisia vaikutuksia, hankkeiden aikataulujen pidentyessä.

Ympäristövaikutukset

”Esityksessä ehdotettavalla tietovarantosääntelyllä ei olisi suoria ympäristövaikutuksia.

Esityksessä ehdotettaviin tietovarantoihin sisältyvien henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen laajemmalla julkaisulla yleisessä tietoverkossa voi olla välillisiä myönteisiä ympäristövaikutuksia. Erityisesti yleisessä tietoverkossa maksutta ja helposti saatavilla olevat nykyistä kattavammat luontotietoaineistot voivat auttaa erilaisten suojelu-, ennallistamis- ja luonnonhoitotoimien kohdentumista monimuotoisuuden kannalta arvokkaille alueille sekä luonnon monimuotoisuuden ja sille tärkeiden alueiden parempaa huomioimista luontoa muuttavien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa.”

HE 3.2.1 kohdan kirjaus olisi hyvä saada välittymään lain henkeen. Tietojen saatavuudella on Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen ja kokemuksemme mukaan myönteisiä ympäristövaikutuksia.

Viranomaisvaikutukset: Tiedonhallinnan muutokset

3.2.2 Viranomaisvaikutukset

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että jos nykyisiä vastuita lähdetään muuttamaan, tämä vaatii uusia resursseja siltä virastolta, jolle tehtävät siirtyvät.

3.2.2.1 Toiminta ja palvelujen tuottaminen

”Ehdotetun tietovarantosääntelyn johdosta nykyiset ympäristönsuojelun tietojärjestelmää ja muita viranomaisjärjestelmiä koskevat ympäristöhallinnon ohjeet tulisi päivittää ja laatia myös täysin uusia ohjeita.”

Esityksestä ei käy tarkemmin ilmi, tarkoitetaanko teknisiä käyttö ohjeita vai substanssiin liittyvää ohjeistusta. Ei myöskään sitä, kenen vastuulle ohjeiden päivitys ja laatiminen kuuluisi. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että ohjeiden laatiminen ja päivittäminen kattamaan kaikki viranomaisen käytössä olevat järjestelmät kaikille käyttäjäryhmille on mittava työmäärä.

3.2.2.2 Tiedonhallinnan muutokset

”Erityisesti vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannossa ja ympäristönsuojelulain mukaisissa tietovarannoissa voi olla nykyisin tallennettuina niiden käyttötarkoitusten kannalta tarpeettomia henkilötietoja. Kunkin rekisterinpitäjän tulisi tarkistaa tietosisällöt tästä näkökulmasta ja poistaa tietovarantojen käyttötarkoitusten kannalta tarpeettomat henkilötiedot. Tästä aiheutuva työmäärän lisäys hoidettaisiin kunkin rekisterinpitäjän osalta olemassa olevilla viranomaisvoimavaroilla.”

Huomioitavaa on riittävä siirtymäaika saattaa tiedot vaaditulle tasolle, koska resurssit tiedon ylläpitoon normaalin virkatyön puitteissa ovat olleet hyvin rajalliset. Pisara,

tietojen päivittämisen ja korjauksen työkaluna, ei mahdollista kohteiden massahakua tai massamuokkauksia, vaan jokainen havaintopaikka on tarkastettava yksitellen.

Tämän käytännön haasteen puitteissa esitys on ristiriidassa sen kanssa, ettei esitetyillä muutoksilla olisi välittömiä vaikutuksia tietojärjestelmien kehittämiseen.

Tietovarantojen käyttö ja hyödyntäminen

Hallituksen esityksen ympäristönsuojelun ja maaperän tilan tietovarantojen tietojen hyödyntäjäksi (esityksen kaaviot tietovarannoista) tulee tunnistaa myös VMJL (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä), koska pohjavesialueiden lakisääteinen tilaluokittelu perustuu osaltaan myös näistä tietovarannoista saataviin aineistoihin.

3.2.3 Taloudelliset vaikutukset

Luonnonsuojelun tietovarantoon kuuluvien henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen nykyistä laajempi julkaiseminen on yritysten lisäksi hyödyllistä myös eri viranomaisille, koska tietojen jakaminen ja käyttöön saaminen helpottuisi. Tämä lisää toiminnan tehokkuutta, säästää resursseja ja on linjassa hallinnon tehostamispyrkimysten kanssa.

Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta

62 §. Seuranta- ja tarkkailumääräykset

Lupa- ja valvontavirasto kannattaa säädösmuutosta, jonka tavoitteena on saada tiedot kattavasti YLVA-järjestelmään automaattisesti sähköisen asiointipalvelun kautta. Tietojen toimittaminen asiointipalvelun kautta edesauttaisi myös kuntien päästö- ja muiden valvontatietojen saamista kattavammin YLVA-tietojärjestelmään.

Ehdotettu lakimuutos ”katkaisee kytkökset vesien ja merenhoidon tietovarannon ja ympäristönsuojelulain tietovarannon säätelyjen välillä”. Tarkkailumääräyksiä koskevan 62 §:n kolmannen momentin muutosehdotuksen mukaan *”Tätä asiaa koskevassa ympäristöluvan määräyksessä on otettava huomioon, mitä 201 b §:n 5 momentissa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta toimittaa tietoja ympäristönsuojelun tietovarantoon.”* Pykälän 201 b § perusteluista (s. 72-75) on pääteltävissä, että siinä ei tarkoiteta tarkkailutulosten (mittaus- ja määritystulosten) tallentamista Suomen ympäristökeskuksen tietojärjestelmiin viitattaessa ”Lupa- ja valvontaviraston osoittamaan sähköiseen asiointipalveluun”. Mikäli ”sähköiset asiointipalvelut” kattavat myös sähköisen tiedonsiirron suoraan tietojärjestelmiin, tätä tulisi selventää. Ympäristönsuojelulain tulisi sisältää selkeä mahdollisuus sille, että 62 §:n mukaisissa lupamääräyksissä voidaan edellyttää lupavelvolliselta velvoitetarkkailutietojen toimittamista myös suoraan Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään vesienhoidon ja merenhoidon tietovarantoon.

85 a §. Ympäristölupa-asioita koskeva tietopalvelu

Kohtaan *”Ympäristölupa-asoiden tietopalvelusta, jossa julkaistaan ympäristönsuojelun tietovarantoon kuuluvia tietoja, voidaan hakea tietoja rajattuna hakuna käyttäen hakuperusteena asian tunnistetietoja, toiminnanharjoittajan nimeä, hankkeen laatua tai sijaintikuntaa taikka tiettyä aikaväliä”* tulisi hakuetojen eteen lisättävä sana vähintään tai vaihtoehtoisesti laissa säädetty hakuehdot tulisi kokonaan poistaa. Nykyisessä

muodossa säädös voi tarpeettomasti hankaloittaa ja jopa estää kyseisen palvelun kehittämisestä ja laajentamista.

Pykälää tulisi selkeyttää siten, että kohdasta *”Lupa- ja valvontaviraston on julkaistava verkkosivuillaan ympäristötiedon saatavuuden varmistamiseksi tieto vireille tulleesta ympäristölupa-asiasta, tiedoksiannetusta ympäristölupa-asiasta ja sen kuulutusasiakirjoista sekä ympäristölupa-asiassa annetusta päätöksestä (ympäristölupa-asioiden tietopalvelu)”* poistetaan suluissa oleva ympäristölupa-asioiden tietopalvelu, joka voi johtaa virheelliseen tulkintaan palvelun nimestä, joka on vuoden 2026 alusta alkaen ollut Ympäristöasioiden tietopalvelu.

19 a luku. Tietovarannot ja tiedonhallinta

201 a §. Ympäristönsuojelun tietovarannon käyttötarkoitus

Kohdassa 6) säädettäisiin ympäristönsuojelulain käyttötarkoituksesta *”Sellaisiin muiden lakien mukaisiin viranomaismenettelyihin, joissa tarvitaan ympäristönsuojelun tietovarannon tietoja.”*

YLVA:ssa ei ole välttämättä tietoja muiden lakien mukaisten viranomaismenettelyiden tarpeisiin tai niitä ei ole siellä kattavasti. Tiedot voivat olla myös siinä muodossa, että ne eivät sovellu muiden lakien mukaisten viranomaismenettelyjen käyttöön. Ympäristönsuojelun valvontaviranomainen voi kerätä YLVA:an tietoja yrityksiltä ja toimipaikoilta vain, jos lupamääräykset tai säädökset siihen velvoittavat tai niiden kerääminen on tarpeen ympäristönsuojelun valvonnan tarpeita varten.

Säädöstekstiä tulee täsmentää siten, että tekstistä käy selkeästi ilmi, että niitä tietoja, joita YLVAssa on, voidaan käyttää muihin viranomaismenettelyihin mutta lähtökohtaisesti YLVA-tietojärjestelmää tai valvojan viranomaisen menettelyitä ei kehitetä, jos tietoja ei ole YLVA:ssa.

201 b §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon tallennettavat tiedot ja tallennusvastuut

Pykälä 201 b ja Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 53 oleva kaavio ovat ristiriidassa keskenään. Pykälässä 201 b todetaan: *”Tietovarantoon tallennetaan muut kuin 14 luvun soveltamisalaan kuuluvien ilmoitusten perusteella tehdyt päätökset ja tiedot niistä, sekä kyseisiin päätöksiin liittyvät Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ja tiedot niistä.”* Toisaalta sivulla 53 mainitaan asiakirjoista ainoastaan päätökset.

Jatkovalmistelussa tulee tarkentaa, kuuluvatko ympäristölupa, - ilmoitus- ja rekisteröintiprosessissa olevat muut tiedot ja asiakirjat kuin päätökset ympäristönsuojelun tietovarantoon vai ei.

Säädöksessä edellytetään, että kunnan viranomainen toimittaa erilaisia asiakirjoja Lupa- ja valvontavirastolle tallennettavaksi ympäristönsuojelun tietovarantoon. Säädösmuutoksella ei tavoitella nykykäytännön muuttamista.

Nykyisen käytännön mukaan kunnat eivät tallenna eikä niillä ole teknistä mahdollisuutta tallentaa asiakirjoja ympäristönsuojelun tietovarantoon. Asiakirjojen toimittaminen

toiselle viranomaiselle tallennettavaksi ei ole enää tätä päivää. Lupa- ja valvontaviraston kirjaamo on hyvin ruuhkautunut. Jos kuntien asiakirjat halutaan ympäristönsuojelun tietovarantoon, lähtökohtana tulee olla järjestelmien kehittäminen siten, että kunnan viranomainen voi itse tallentaa omat asiakirjansa ja kohdentaa ne toimipaikkoihin. Tämä vaatii tietojärjestelmien kehittämistä. Tällaiseen kehittämiseen ei ole varattu rahoitusta. Annetussa aikataulussa ei ole mahdollista antaa kustannusarviota.

Tulisi myös arvioida uudelleen, mitä kuntien asiakirjojen tallentamisella ympäristönsuojelun tietovarantoon tavoitellaan ja millä edellytyksillä tavoitteisiin päästään. Nykytilanteessa Lupa- ja valvontavirastolla ei ole muuta paikkaa asiakirjojen tallentamiseen, kuin oma asianhallinta- ja arkistointijärjestelmänsä USPA, jolla ei ole lupaa kuntien arkistointivastuulle kuuluvien asiakirjojen pysyvään säilyttämiseen. USPA:n hakuominaisuudet eivät tue kuntien päätösten helppoa hallintaa tai hakujen tekemistä ympäristönsuojelun menettelyiden tarpeisiin. Lupa- ja valvontavirastolla ei myöskään ole resurssia siihen, että se kohdentaisi kuntien asiakirjoja toiminnanharjoittajien toimipaikkoihin YLVA-USPA-integraation avulla.

Lupa- ja valvontavirastolla ei ole kuntien asiakirjojen arkistointivastuuta. Kukin viranomainen vastaa omien asiakirjojensa arkistoinnista. Nykytilanteessa Lupa- ja valvontavirastolle tiedoksi tulevat kuntien lupapäätökset arkistoidaan USPA-asianhallinta- ja arkistointijärjestelmässä, jonka tulkitaan olevan osa ympäristönsuojelun tietovarantoa. Lupa- ja valvontavirastolla ei ole muuta teknistä mahdollisuutta säilyttää asiakirjoja sähköisesti. Huomioitavaa on, että USPA:lla ei ole lupaa säilyttää muiden viranomaisten arkistointivastuulle kuuluvia asiakirjoja pysyvästi. Mikäli asiakirjat halutaan säilyttää pysyvästi ympäristönsuojelun tietovarannossa, tämä vaatii järjestelmäkehitystä.

Esitys-luonnoksen lakiehdotuksen 201 b §:n 5 momentin mukaan *”toiminnanharjoittajan on toimitettava ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot, sekä muut toiminnan lupa- tai ilmoituspäätösten määräysten, tai sovellettavien ympäristönsuojeluvuorokäytösten edellyttämät, tai toiminnan valvontaan muutoin liittyvät tiedot kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai Lupa- ja valvontavirastolle tämän osoittaman sähköisen asiointipalvelun kautta.”*

Perusteluiden mukaan tällä yhtenäistetään käytäntö YSL 39 §:n 1 momentin mukaiseksi. YSL 39 §:n 1 momentissa on kuitenkin mainittu näin: *”Lupahakemus on toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle **sähköisesti**. Toiminnanharjoittajan asemassa oleva luonnollinen henkilö voi jättää lupahakemuksen ja sen liitteet paperisina. Viranomaisen pyynnöstä on toimitettava paperitulosteena olevia kappaleita hakemusasiakirjoista, jos se on tarpeen asian käsittelyn vuoksi.”*

Tällä hetkellä sähköiseksi lupa-asioinniksi tulkitaan kuitenkin myös sähköposti. Tässä yhteydessä olisi hyvä säätää myös siitä, että toiminnanharjoittajien tulee laittaa myös lupa-asia vireille sähköisen asiointipalvelun kautta. Ts. YSL 39 §:n tulisi tehdä tarvittavat muutokset.

201 e §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon liittyvät vastuut

Sääntelymuutoksessa Lupa- ja valvontavirastolle on osoitettu Ympäristönsuojelun tietovarantoon liittyvä yhteisrekisterinpitovastuu kuntien kanssa. Lupa- ja valvontavirasto

kannattaa yhteisrekisterinpitovastuuta. Lupa- ja valvontavirasto ei voi vastata tiedoista, joiden tuottamiseen tai pyytämiseen sillä ei ole toimivaltaa. Kuntien toimivaltaan kuuluu kerätä tiedot kunnille lupavelvollisista, ilmoitusvelvollisista ja rekisteröitävistä kohteista.

Lupa- ja valvontavirastolla ei ole toimivaltaa määrätä kuntia toimittamaan tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Säädösmuutoksessa ehdotetaan, että Lupa- ja valvontavirasto vastaisi henkilötietojen ja muiden tietojen luovuttamisesta tietopyyntöjen perusteella.

Nykykäytännön mukaan Suomen ympäristökeskus vastaa tietopyyntöihin. Tietopyyntöihin vastaaminen vaatii teknistä osaamista, laajaa säädöstuntemusta tietojen luovuttamisesta sekä substanssiosaamista luovutettavien tietojen laadusta, esimerkiksi tietojen laadun analysointikykyä ja tuntemusta päästöjen analyysimenetelmien kehittymisestä.

Lupa- ja valvontavirastolla ei ole teknistä mahdollisuutta päästä YLVA:n tietokantaan tai ottaa vastaan kopiota tietokannasta eikä tehdä tietokantakyselyitä. Varsinaiseen tietokantaan ei ole pääsyä muilla kuin KEHA-keskuksella ja KEHAn valtuuttamilla järjestelmäkehittäjillä. Suomen ympäristökeskuksella on tekninen valmius ottaa tietokantakopio vastaan. Suomen ympäristökeskukselle siirretään päivittäin YLVA-tietokannan varmuuskopio, josta on mahdollista tehdä tietokantakyselyitä.

Lupa- ja valvontavirasto käyttää omiin tarpeisiinsa PowerBi:hin perustuvia ns. Mylly-raportteja mutta näihin raportteihin ei ole mallinnettu kaikkia tietokannan tietoja eivätkä raportit kata kaikkia tietopyyntötarpeita. Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosastolle ei myöskään siirtynyt virastouudistuksessa 1.1.2026 henkilöstöä, joka osaisi tehdä tietokantakyselyitä YLVA:n tietokannasta.

HE 13/2025 perusteluissa luvussa 4.2.5.8 Tietosuoja todetaan, että Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosasto toimii jatkossa oman toimialansa operatiivisena rekisterinpitäjänä. Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosastolle ei siirtynyt virastouudistuksessa 1.1.2026 tietosuojan asiantuntijoita. ELY-keskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen KEHA:n tietosuojavastaavat tukivat ELY-keskuksia tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä. Nämä henkilöt jäivät KEHA-keskuksen palvelukseen. Myöskään Aluehallintovirastoista ei siirtynyt tietosuoja-asiantuntijoita ympäristöosastolle.

Lupa- ja valvontavirasto ei ole tutkimuslaitos, eikä sillä näin ollen ole henkilöstöä, joka tekisi vertailua eri tietovarannoissa olevien tietojen luotettavuudesta tai esimerkiksi päästöjen kehittymisen historiasta.

Säädösluonnoksessa ehdotetaan: *"Lupa- ja valvontavirasto vastaa tietovarannon teknisestä toiminnasta sekä teknisistä rajapinnoista tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Lupa- ja valvontavirasto vastaa myös tietovarannon käytettävyydestä sekä tietojen eheydestä, muuttumattomuudesta, suojaamisesta ja säilyttämisestä."* Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) vastaa ainakin siirtymäajan, seuraavat kolme vuotta ympäristönsuojelun tietovarantoa tukevien, ns. Y-alustan tietojärjestelmien teknisestä ja toiminnallisesta käytettävyydestä.

Mikäli vastuu järjestelmien teknisestä toiminnasta sekä teknisistä rajapinnoista siirretään Lupa- ja valvontavirastolle, aiheuttaa tämä merkittävän suuren sopimusten tekotarpeen Lupa- ja valvontaviraston sekä KEHA-keskuksen välille.

YLVA-tietojärjestelmässä ei ole teknisiä rajapintoja. Jos rajapinnat rakennetaan YLVA:an tämä edellyttää järjestelmäkehitystä. Vaikka rajapinnat rakennettaisiin YLVA-tietojärjestelmään, se ei vielä mahdollistaisi tietojen siirtoa muiden viranomaisten järjestelmien ja YLVA:n välillä. Rajapinnat pitäisi rakentaa myös tietoa vastaanottaviin/lähetettäviin järjestelmiin. Lisäksi tietoa lähettävien/vastaanottavien järjestelmien tietorakenteen tulisi olla yhteensopiva YLVA-tietojärjestelmän tietorakenteen kanssa. Lupa- ja valvontavirasto ei voi ottaa vastuuta rajapintojen rakentamisesta muiden viranomaisten tietojärjestelmiin tai tietojärjestelmien tietorakenteesta eikä rahoituksesta.

201 f §. Viranomaisten oikeus saada ympäristönsuojelun tietovarannon tietoja maksutta

Pykälässä säädettäisiin että Lupa- ja valvontavirastolla, vesitaloustehtäviä tai kalataloustehtäviä hoitavalla elinvoimaketuksella, kalatalousviranomaisella, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan terveydensuojeluviranomaisella, ympäristövahinkorahaston hallituksella, Suomen ympäristökeskuksella, ympäristöministeriöllä ja muilla viranomaisilla on oikeus saada maksutta niille lainsäädännössä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot ja tietoaineistot ympäristönsuojelun tietovarannosta.

Säädöstekstin maininta ”muut viranomaiset” mahdollistaa, että kaikki viranomaiset voivat saada maksutta ympäristönsuojelun tietovarannon tietoja.

Eri viranomaisten tietotarpeet voivat olla laajoja ja vaihdella kulloinkin käsittelyssä olevan asian mukaan, joten erilaisia tarpeita varten ei ole mahdollista luoda valmiiksi räätälöityjä raportteja. Niiltä osin, kun tiedot voidaan siirtää rajapintojen kautta, tietojen käyttö tulee olla maksutonta. Mutta jos joudutaan tekemään tietojen hakuja tietovarannosta tai räätälöimään uusia raportteja, tulee tehdystä työstä voida periä maksu toteutuneiden työ kustannusten mukaisesti.

Laki merenkulun ympäristönsuojelulain 9 luvun 6 §:n 5 momentin muuttamisesta

9. luku. Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa 6 §. Sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen

Pykälän 5 momentissa tehtäisiin terminologinen muutos siten, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muutettaisiin ympäristönsuojelun tietovarannoksi ja termi ”merkitseminen” muutettaisiin ”tallentamiseksi”. Lisäksi momentissa huomioitaisiin uutena sääntelynä asiakirjamuotoisen (satamien jätehuoltosuunnitelmat) ja rakenteelliset tiedot (tiedot satamien jätehuoltosuunnitelmista) ero vastaavasti kuin ympäristönsuojelun tietovarantoon ympäristönsuojelulain nojalla tallennettavia tietoja koskevassa sääntelyssä: *”Lupa- ja valvontaviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on tallennettava tieto hyväksymästään sataman jätehuoltosuunnitelmasta ympäristönsuojelulain mukaiseen ympäristönsuojelun*

tietovarantoon. Lupa- ja valvontavirasto on tallennettava tietovarantoon myös hyväksymänsä sataman jätehuoltosuunnitelma.”

Nykyinen säädösteksti kuuluu: *”Kun sataman jätehuoltosuunnitelma on hyväksytty, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on merkittävä suunnitelma ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyvän viranomaisen on lähetettävä sataman pitäjälle ote rekisteriin tehdystä merkinnästä.”*

Nykyistä säädöstekstiä on tulkittu siten, että ”suunnitelman merkintä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään” tarkoittaa ainoastaan merkinnän tekemistä viranomaisen hyväksymästä jätehuoltosuunnitelmasta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Nykyisen käytännön mukaan kunnat eivät tallenna eikä niillä ole teknistä mahdollisuutta tallentaa jätehuoltosuunnitelmaa asiakirjana ympäristönsuojelun tietovarantoon. Uusi velvoite tallentaa jätehuoltosuunnitelma myös asiakirjana edellyttää järjestelmäkehitystä. Järjestelmäkehittämiseen ei ole varattu rahoitusta. Tässä aikataulussa ei ole mahdollista arvioida rahoitustarvetta.

LVV ei ole arkistointivelvollinen kunnille osoitetuista jätehuoltosuunnitelmista. Lupa- ja valvontavirastolla ei ole lupaa säilyttää pysyvästi USPA-asianhallinta- ja arkistointijärjestelmässä kuntien arkistointivastuulle kuuluvia jätehuoltosuunnitelmia, mikäli niitä on tarpeen säilyttää pysyvästi.

2 a luku. Pohjavesialueet

10 f §. Pohjavesialueen suojelusuunnitelman valmistelu

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain luvun 2 a 10 f § on esitetty muutettavaksi muotoon: Kunnan olisi jatkossa tiedotettava suojelusuunnitelman valmistumisesta sen sijaan, että sen olisi julkaistava suojelusuunnitelma ja tiedotettava siitä.

Muutoksia ei esitetä kohdan 10 f § muuhun sisältöön, missä määritellään kunnan velvollisuudesta varata kaikille mahdollisuus tutustua suojelusuunnitelmaehdotukseen ja esittää siitä mielipiteensä. Epäselväksi jää, miten kunta voi varata kaikille mahdollisuuden tutustua ehdotukseen, mikäli suojelusuunnitelmasta ei laadita julkista versiota.

Edelleen jää epäselväksi, tarkoitetaanko lakimuutoksella sitä, että suojelusuunnitelmasta laaditaan edelleen myös julkinen versio, mutta sitä ei julkaista esimerkiksi kunnan verkkosivuilla vaan suunnitelma on aina erikseen pyydettyä kunnasta vai, että suojelusuunnitelman julkaiseminen on vapaaehtoisesta.

Suojelusuunnitelmien osalta nykykäytäntönä on ollut laatia suunnitelmasta sekä julkinen versio että salassa pidettävä versio, joka on tarkoitettu viranomaiskäyttöön. Pohjavesialueilla sijaitsevat vesilaitokset ja muut merkittävät toimijat (esim. puolustusvoimat) ovat osallistuneet suunnitelmatyön ohjausryhmään ja olleet aina mukana hyväksymässä julkisen version tietosisällön.

Suojelusuunnitelma sisältää tärkeää tietoa pohjaveden suojelusta, lainsäädännöstä ja paikallisista määräyksistä alueen asukkaille, toiminnanharjoittajille ja muille toimijoille. Lisäksi suunnitelman osana laadittava toimenpideohjelma koskettaa myös tätä ryhmää.

Lupa- ja valvontavirasto ei näe perusteltuna laatia suojelusuunnitelmasta ainoastaan viranomaiskäyttöön tarkoitettua salassa pidettävää versiota.

5. luku. Erinäiset säännökset, tietovarannot ja tiedonhallinta

28 g §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tekninen toimivuus ja käytettävyys

Osa vesienhoidon tietovarannosta (järvien, jokien ja rannikon makrofyytilajistoa koskevat seurantatiedot) on myös Metsähallituksen ylläpitämässä LajiGIS-tietojärjestelmässä, jota Suomen ympäristökeskus ei hallinnoi.

28 i §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon yhteisrekisterinpito

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 5 luku 28 i § mukaan

”Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisviranomainen vastaa vesienhoidon ja merenhoidon tietovarantoon kuuluvien henkilötietojen ja muiden tietojen luovuttamisesta viranomaisille ja muille kuin viranomaisille tietopyyntöjen perusteella. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisviranomainen toimii rekisteröityjen yhteyspisteenä.”

Tämä lakimuutos tarkoittanee tietopyyntöihin vastaamisvastuun siirtymistä yksinomaan lupa- ja valvontaviraston Vesienhoidon ja merenhoidon yksikön vastuulle.

Pohjavesitietojen julkisuus

Viimeaikaisten käytäntöjen mukaan pohjaveden havaintopaikkojen havaintopaikkatyyppin ollessa pohjaveden havaintoputki, on havaintojen katsottu olevan julkisia, mutta paikkojen sijaintitiedot ovat tietoa, jota ei julkisesti jaeta. Esimerkiksi vesilaitoksilla, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisilla ja hankkeiden pohjavesiselvityksiä laativilla konsulteilla ei ole enää pääsyä kaikkeen tarvittavaan tietoon, vaan nämä tahot joutuvat tekemään lupa- ja valvontavirastolle tietopyynnön tapauskohtaisesti.

Sijaintitiedon salaamisen perusteet esimerkiksi pohjavesiselvityksissä ovat epäselvät. Kunnat ja muut tahot ovat alkaneet tulkita putkitietojen salassa pitoa keskenään ristiriitaisilla tavoilla.

Havaintoputkien julkisuudesta ja sijaintitiedon jakamisesta tulisi linjata yhtä lailla selkeästi kuin esityksessä on tuotu esiin salassapitoperusteet kaivojen, ”ottamoiden hanojen”, sekä pistemäisten pohjavesialueiden tiedoista. Linjaamatta jättäminen havaintoputkien osalta johtaa sekaviin tulkintoihin, missä vaarana on, että yksittäiset toimijat rajaavat myös varsinaisten havaintojen saatavuutta salassapitoperustein.

Lausunnon on esitellyt Johtava asiantuntija Päivi Laurila ja ratkaissut Yksikön päällikkö Mika Oraluoma.

Lausunto on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Lupa- ja valvontavirasto

Postiosoite: PL 20, 13035 LVV

Puhelinvaihde: 0295 254 000

kirjaamo@lvv.fi | lvv.fi

Tämä asiakirja LVV-U/24701/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LVV-U/24701/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Laurila Päivi A 03.03.2026 14:23

Ratkaisija Oraluoma Mika 03.03.2026 14:24